

Opetus- ja kulttuuriministeriölle

OKM/60/010/2018

Lausunto luonnoksesta opetus- ja kulttuuriministeriön asetukseksi opiskelijaksi ottamisen perusteista ammatillisessa perustutkintokoulutuksessa annetun opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksen muuttamisesta

Suomen ylioppilaskuntien liitto (SYL) ry. kiittää mahdollisuudesta lausua ja esittää kunnioittavimmin lausuntonaan seuraavaa.

SYL ymmärtää ehdotetun asetusmuutoksen taustalla olevan huolen. On oppilaitoksen, hakijan, opiskelijan ja yhteiskunnan kannalta tärkeää, että yksilö ohjautuu hänelle mahdollisimman sopivalle koulutuspolulle. Ehdotetussa muutoksessa on kuitenkin osin vakaviakin ongelmia, joiden takia SYL ei voi kannattaa ehdotetun kaltaista asetusmuutosta.

Alalle soveltuvuuden luotettava mittaaminen on vaikeaa, ellei mahdotonta. Asetusluonnoksessa esitetään mahdollistettavan soveltuvuskokeet, joilla voitaisiin sulkea pois koulutuksesta yksilöt, jotka saavat kokeesta nolla pistettä. Soveltuvuuden, tai tässä tapauksessa soveltumattomuuden luotettava mittaaminen on hyvin vaikeaa, eikä selkeästi oikeita tuloksia ole välttämättä mahdollista lainkaan saada.

Taustamuistion luonnoksen sivulla 4 todetaan: *Pääsy- tai soveltuvuskokeen perusteella tehtävässä arvioinnissa voitaisiin siten kiinnittää huomiota myös muihin soveltuvuuden ulottuvuuksiin, esimerkiksi oppimisvalmiuksiin tai asenteeseen.*

Soveltumattomuutta on jo itsessään vaikea määritellä. Oppimisvalmiuksia on vaikeaa mitata, ja asennetta lienee lähes mahdotonta testata tieteellisesti uskottavalla tavalla. Jos soveltumattomuuden käsitettä lähdetään laajentamaan tällaisiin suuntiin, on mahdollista, että soveltumattomuuden arviointi muuttuu enemmän tai vähemmän mielivaltaiseksi.

Koulutuksesta pois sulkeminen on merkittävä päätös, jolla on yksilön elämään valtava vaikutus. Olisi oppilaitokselta vastuutonta päättää alalle soveltumattomuudesta yksittäisen, mahdollisesti tieteellisesti perustaltaan kyseenalaisen arvioinnin perusteella.

Ehdotettu asetusmuutos sisältää ongelmia hakijoiden yhdenvertaisuuden kannalta. Oppilaitos saisi ehdotetun muutoksen mukaan harkintansa mukaan päättää, ottaako käyttöön soveltuvuskokeet vai ei. Lisäksi kokeiden sisältö jäisi täysin oppilaitoksen harkinnan varaan. Jo tämä asettaa eri oppilaitoksiin hakijat mahdollisesti eriarvoiseen asemaan, kun hakija voi esimerkiksi asuinalueensa, kielensä tai muun seikan takia joutua hyvinkin erilaisiin soveltuvuskokeisiin - tai välttää ne kokonaan.

Vielä vakavampi yhdenvertaisuusongelma kehittyy, jos muistioluonnoksen mukaisesti hakijan soveltuvuus arvioidaan nollan pisteen arvoiseksi, ja hakijan ilmoittamien hakutoiveiden mukaisissa muissa oppilaitoksissa arvioidaan hakijan soveltuvuutta tämän mukaisesti. Voi syntyä tilanne, jossa

oppilaitoksessa arvioidaan hakijan soveltuvuutta useiden muualla tehtyjen kokeiden perusteella, jotka eivät välttämättä ole lainkaan yhteismitallisia tai edes mittaa samoja asioita.

Myös eri väyliä koulutukseen hakeutuvat joutuisivat muutoksen myötä mahdollisesti eriarvoiseen asemaan. Ehdotettu muutos koskee vain yhteishakua, kun oppilaitosten on mahdollista pitää yllä koulutukseensa jatkuvaa hakua, joka jäisi tässä ehdotetun muutoksen ulkopuolelle. Kun yhteishaussa koulutukseen hakeutuvat voittopuolisesti nuoret, on omituista, että juuri heidän soveltuvuuttaan halutaan ehdotetun muutoksen kautta erityisesti arvioida.

Asetusmuutoksella voi olla merkittäviäkin taloudellisia vaikutuksia. Soveltuvuuden mittaaminen tieteelliseen tutkimukseen pohjautuen tai ylipäätään ei ole ilmaista tai edes halpaa. Ns. SORA-aloille hakee paljon nuoria, ja laajamittainen soveltuvuuden testaaminen aiheuttaa lisäkustannuksia oppilaitoksille. Ehdotetun ohjausvelvoitteen toteuttaminen on ehdottoman tarpeellista, mutta sekin vie oppilaitosten resursseja. Ehdotetun asetusmuutoksen taloudellisia vaikutuksia tulisi arvioida realistisesti ja seikkaperäisesti.

Ehdotus on irrallinen lisä jo valmiiksi mutkikkaaseen SORA-lainsäädäntöön. Vuodesta 2012 voimassa ollut ns. SORA-lainsäädäntö on yhtenäinen kokonaisuus, jolla pyritään etsimään ratkaisuja koulutukseen soveltumattomuuteen sekä toisella että korkea-asteella. Ehdotetut muutokset koskisivat SORA-aloja, kuitenkin siten, ettei soveltuvuuskokeiden perusteella tehty arviointi vaikuttaisi SORA-lainsäädännön tarkoittamaan terveyden ja toimintakyvyn arviointiin. Käytännön työssä eron tekeminen näiden välillä voi osoittautua haastavaksi, varsinkin kun kysymys on pohjimmiltaan samasta asiasta, soveltumattomuuden ratkaisusta (SORA). Ehdotettu muutos näyttäytyykin nyt ylimääräisenä lisänä jo valmiiksi mutkikkaaseen ja monisyiseen lainsäädäntöön.

Asetusmuutoksen valmisteluun liittyen on huomautettava, että vuoden 2018 toiminut ja edelleen toimintaansa jatkava laajapohjainen työryhmä on kartoittanut SORA-lainsäädännön muutostarpeita ja kehityskohteita. Nyt ehdotettava asetusmuutos ei ole ollut lainkaan työryhmän käsittelyssä. Olisi toivottavaa, että yksittäisen koulutussektorin tiettyä toimintaa koskeva muutos käsiteltäisiin tarkoitusta varten perustetussa työryhmässä, joka tarkastelee soveltumattomuuden ratkaisuja koulutuksessa kokonaisvaltaisesti.

Edellä esitettyjen seikkojen valossa SYL ei kannata esitettyä asetusmuutosta.

Suomen ylioppilaskuntien liitto (SYL) ry.

Sanni Lehtinen
puheenjohtaja

Eero Manninen
pääsihteeri

Lisätietoa:

koulutuspolitiikan asiantuntija Tapio Heiskari, 041 515 2231, tapio.heiskari@syl.fi

Suomen ylioppilaskuntien liitto (SYL) ry
Lapinrinne 2, 00180 Helsinki
sähköposti: syl@syl.fi
syl.fi